

לעילוי נשמת מרת אימי המזוככת ביסורים
הכ"מ ארלט חנה ע"ה בת פרחא תחי'
שנלב"ע י"ב כסלו התשע"ט
ת.ג.צ.ב.ה

גליון 21
ה'תשע"ט

פרשת
ויקרא

גליון שז"ת

והדלק
התדה

סימן פ' - פ"ג

שאלות שנשאלנו והשבנו בס"ד
ממה שחננו ה' בחמלתו ותרד
אורן נזרית

החונה בעיד האבות באר שבע טובב"א

סימן פ.....ג

מעיקר הדין יש להתיר לאכול פת הבאה בכיסנין או מעשה קדירה קודם קריאת המגילה בליל יד', בפרט ליושבי הפרזים שקוראים בליל יד' אחר צום תענית אסתר ורוצים לאכול קצת קודם קריאת המגילה, וכן נשים שממתינות אחר הצום לבעליהן שיחזרו מבית הכנסת ויקראו להן המגילה, אפשר להקל להם עד שיעור שלש ביצים (150 גרם) עוגה או פת הבאה בכיסנין, וקודם קריאת המגילה של שחרית יש להחמיר שלא לאכול פת הבאה בכיסנין עד שיעור כביצה, ואכילת פירות מותרת אפילו הרבה, וכן אם יש ציבור או שומר שמזכיר על קריאת המגילה יש להקל בכל אופן.

סימן פא.....ז

טוב שהצינור שיוצא מתעלת ההמשכה לתוך אוצר הזריעה ירד לעומק האוצר, כדי שמי העיר שנשפכים לתוכו יתערבו ויזרעו היטב עם המ' סאה שנמצאים באוצר, ואח"כ יעברו לבור הטבילה, אולם אף אם הצינור הנכנס לאוצר הזריעה לא יורד לעומק האוצר, אלא כל שהצינור נמוך מגובה נקב ששופך ממנו לבור הטבילה, יש להכשיר בכך אף לכתחילה, כיון שהמים מתערבים וצריכים לעלות כדי להשפך לבור הטבילה, אמנם אם הצינור גבוה ממקום הנקב השופך לבור הטבילה, החזו"א חשש בזה לזריעה בזוחלין שלא נזרעים המים במ' סאה אלא נשפכים מיד מי העיר השאובים לתוך בור הטבילה, ויש להאריך את הצינור שירד מתחת גובה הנקב השופך לבור הטבילה, ואם הומשכו מי העיר ג' טפחים בקרקע קודם כניסתם לאוצר הזריעה יש לצדד להקל בדיעבד אף אם הצינור היה גבוה מנקב השופך לבור הטבילה.

סימן פב.....ט

אב או אם שהם אבלים תוך יב' חודש לאב ואם מותר ואף מצוה שישתתפו בחתונת ילדיהם משום שיש בזה ביטול שמחה ברור לחתן והכלה, וכן קרובים אבלים שברור שיש במניעת השתתפותם בחתונה ביטול שמחה לחתן והכלה, ולא רק מניעת כבוד לחתן והכלה בהשתתפותם מותר להם להשתתף בחתונה, ואינם צריכים לשרת האורחים בסעודה, אולם אם תושג השמחה לחתן והכלה ע"י שישבו הקרובים האבלים בחדר צדדי, טוב יותר שישבו בחדר צדדי ויכנסו לאולם בשעת הברכות, ויברכו לחתן והכלה בברכת מזל טוב.

סימן פג.....טו

אסור לאשה נשואה ללכת בגילוי ראש ברשות הרבים, ולכן אשה שחזרה בתשובה ובעלת מתנגד שתלך עם כיסוי ראש אינה רשאית לשמוע בקולו מפני ציווי התורה שאסרה בכך, אולם יש ליעצה שתשפיע עליו בדרכי נועם ע"י תלמיד חכמים שידבר על לבו, להסביר לו גודל החשיבות שיש בדבר שיסכים ברצון לדבר.

מפתחות.....כ

גיליון שו"ת וגדר התורה

מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה
ולעילוי נשמות זכיו"ב
פרטים בטל:
0506491414
0509013000

גרפיקה ועימוד:
א.י.ש. אשדוד
052-7627127

למעוניינים ניתן לקבל גיליון זה וכן את הגליונות:

שיחות חיזוק; אשיחה בחוקיך; אשיחה בהלכה; מהמחבר במייל: toraoren@gmail.com
כמו כן ניתן להשיג ספרי המחבר סדרות הספרים: שיחות חיזוק (ה' כרכים); אשיחה בחוקיך (ה' כרכים);
קול חתן; קול שמחה; ומארז דיסקים 'שיעורי יגדיל תורה' בטל: 0506491414, 0509013000

סימן ב

(שו"ע אורח חיים תרצ"ב ס"ד)

שאלה:

נשאלתי האם יש להתיר מעיקר הדין לאכול פת הבאה בכיסנין או מעשה קדירה קודם קריאת המגילה, בפרט לפרושים שקוראים בליל י' אחר צום תענית אסתר, וכן נשים שממתינות אחר הצום לבעליהן שיחזרו מבית כנסת ויקראו להן המגילה?

תשובה:

מעיקר הדין יש להתיר לאכול פת הבאה בכיסנין או מעשה קדירה קודם קריאת המגילה בליל יד', בפרט ליושבי הפרושים שקוראים בליל יד' אחר צום תענית אסתר ורוצים לאכול קצת קודם קריאת המגילה, וכן נשים שממתינות אחר הצום לבעליהן שיחזרו מבית הכנסת ויקראו להן המגילה, אפשר להקל להם עד שיעור שלש ביצים (150 גרם) עוגה או פת הבאה בכיסנין, וקודם קריאת המגילה של שחרית יש להחמיר שלא לאכול פת הבאה בכיסנין עד שיעור כביצה, ואכילת פירות מותרת אפילו הרבה, וכן אם יש ציבור או שומר שמזכיר על קריאת המגילה יש להקל בכל אופן.

א. הנה בתרומת הדשן (סימן קט) נשאל מי שהוא אנוס קצת שלא יכול לילך לבהכ"נ לקריאת מגילה וצריך להמתין עד לאחר שקראו הקהל, ואז ימצא לו אחד שיקרא לו, וזה קשה עליו לישב כל כך בתענית האם מותר לו לשמוע קריאתה מבעוד יום ב"ג בתענית אסתר או לא? והשיב יראה דיכול לשמוע קריאתה ויוצא בה מבעוד יום לאחר תפלת ערבית מפלג המנחה ואילך, דהיינו שעה ורביע קודם הלילה. דפסק רבינו תם בריש ברכות דקי"ל דמזמן ההוא ואילך חשיבא לילה לענין ק"ש. ואף על גב דהקפיד התם רחמנא להדיא אזמן שכיבה, ובההוא זימנא לאו זמן שכיבה

הוא. מ"מ נפיק מידי ק"ש משום דחשיב לילה. כ"ש לענין קריאת מגילה דליכא קפידא במידי אי חשבינן ההוא זימנא ללילה שתהא קריאה בזמנה ב"ד. אף על גב דכמה גדולים פליגי ארבינו תם התם בריש ברכות. הא כתב במרדכי התם בשם ראב"י"ה המנהג כוותיה דר"ת, והמחמיר כדברי שאר גאונים נקרא הדיוט אם לא הורגל בשאר פרישות. אבל אין נראה לי להתיר למי דקשה לו להמתין כדלעיל, שיטעום מעט קודם קריאת מגילה וימתין שוב עד שיבא לו הקורא. כדאמרין פ"ק דברכות (ו ע"ב), לא יאמר אדם אוכל קימעה ואשתה קימעה ואח"כ אקרא ק"ש ואתפלל כו', עד כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. ונראה דכל שכן לענין קריאת מגילה דחיישינן שמא תחטפנו שינה ויבטל מקריאתה, שהרי יש בה שהות טובא וגם קריאתה חובה טפי, שהרי כל המצות נדחות מפניה. עכ"ל

ופסק מרן (בסימן תרצב סעיף ד) כדברי תרומת הדשן וז"ל: מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לב"ה וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל, וקשה עליו לישב בתענית כל כך, יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה. וכתב הרמ"א (שם) אבל אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה, אפי' התענית קשה עליו (תה"ד סימן ק"ט).

ב. וכתב המגן אברהם (שם ס"ק ז) ועיין מה שכתבתי (סי' תרפ"ז ס"ק א) בשם רא"מ דס"ל אידי דחביבא לא אתי למפשע, ומה"ט לא אסרו ללמוד כמו גבי בדיקת חמץ עכ"ל, א"כ ס"ל דקיל מק"ש וחמץ, והנה כיון דבק"ש ובדיקת חמץ שרי טעימה כמ"ש סי' רל"ה ותל"א ק"ו כאן, ועוד דעיקר קריאת המגילה ביום, ונ"ל דמשום הכי שינה רמ"א לשונו וכתב אסור לאכול וכו' משמע דטעימה שרי, ומ"מ אין להקל אלא לצורך גדול, ובתוספתא

(דפ"ק דשבת ה"ד) כתב דמגילה דמי ללולב ושופר וק"ש. משמע במהרי"ל (הלכות פורים עמוד תלג) דאפילו חולה לא יאכל קודם קריאתה אא"כ יש בו סכנה. ופשוט דאנוס קצת יכול לשמוע של יום קודם הנץ החמה אחר שעלה עמוד השחר עיין (סי' תרפ"ז ס"א), וכתב שם ב"י בשם אורחות חיים שנהגו לקרות קצת מבעוד יום כדי להקל על האנושים והמעובדות שלא יתענו יותר מדאי ע"כ. וכתב על זה המשנה ברורה (ס"ק יד) עיין במ"א שמסיק דדוקא אכילה אסור אבל טעימה בעלמא שרי, ועל כן טוב יותר להקל לאיש הזה שיטעום קודם קריאת המגילה ולא להקל לקרות מפלג המנחה ולמעלה, דהפ"ח קרא תגר על קולא זו ודעתו דקודם צה"כ אינו יוצא כלל אפילו דיעבד, וכן משמע דעת הגר"א בביאורו. ואפילו טעימה אין להקל אלא לצורך גדול דהיינו חולה קצת או מי שמתענה והתענית קשה לו ושיעור טעימה היינו כביצה פת או משקין כשיעור ביצה. וכתב הפמ"ג דלפי דעת הפ"ח אפילו בין השמשות אין לקרות ובדיעבד אם קרא בבין השמשות ג"כ מסתפק שם אם לא באנוס והכרח גדול יש לצדד להקל. וכתב בח"א דאפילו קרא מקצתה קודם צאת הכוכבים לא יצא וצריך לחזור ולקרות ובלי ברכה. ועיין בשע"ת בשם הברכי יוסף ובביאור הלכה דמ"מ המיקל לחולה ולילדת למהר קריאתן מבעוד יום קצת יש לו על מי לסמוך עכ"ל.

ג. ובתשובת מרן מופת הדור בשו"ת יביע אומר (חלק ט אורח חיים סימן סז) האיר על דברי תה"ד והמג"א הנ"ל וז"ל: ובאמת שהתוספות (ברכות ד ב) ד"ה וקורא, כתבו, מכאן משמע שמשעה שהגיע זמן קריאת שמע של הלילה, אין לו לאכול "סעודה" עד שיקרא קריאת שמע ויתפלל ערבית. וכן כתב בהגהות מיימוני (פרק ו מהל' תפלה אות ט) בשם התוס'. וכ"כ המרדכי (שם סי' ד). וכ"כ בתוס' הר"י שירליאון. ומוכח שטעימה בלבד מותר. ולשון הטור וש"ע (סי' רלה ס"ב) אסור להתחיל לאכול סמוך לזמן קריאת שמע של ערבית, וכוונתם כמו

שכתבו הטוש"ע (סי' רלב ס"ג), דמה שאסור לאכול קודם מנחה, היינו כשקובע עצמו לסעודה, אבל לטעום כגון כביצה פת כדרך שאדם אוכל בלא קבע מותר, כמו אכילת פירות שמותר. ע"ש. ולפ"ז כיון שאף בקריאת שמע דאורייתא מותר לטעום כל שכן מגילה דרבנן. וכן ראיתי להמגן אברהם (סי' תרצב סק"ז) שכתב להעיר על דברי התרומת הדשן, שמדברי הרא"ם מוכח דס"ל דמגילה אידי דחביבא לא אתי למפשע, ומה"ט לא אסרו ללמוד קודם מקרא מגילה כמו שאסרו בבדיקת חמץ. אם כן ס"ל דמקרא מגילה קיל מקריאת שמע ובדיקת חמץ, וכיון דבק"ש ובדיקת חמץ, טעימה מותרת, קל וחומר למקרא מגילה, ועוד שעיקר מצות מקרא מגילה ביום. ונראה דמשום הכי כתב הרמ"א אסור "לאכול" קודם מקרא מגילה, משמע דטעימה שרי, ולכן שינה הרמ"א מלשון התרומת הדשן. ומ"מ אין להקל אלא לצורך גדול. עכת"ד. וכ"כ בשו"ת בשמים ראש (סי' עד), שטעימה בעלמא קודם נטילת לולב אין בה איסור אלא שראוי לירא שמים לחבב המצוה שלא להקדים לה דבר, אך חלופים שקשה להם להמתין מותרים לטעום דבר מועט ולשתות וכו'. ע"ש. אך קצת קשה למה החמיר המגן אברהם אא"כ במקום צורך גדול. והרי סתמא דמילתא אחר תענית אסתר, לכמה אנשים חשיב צורך גדול לטעום משהו קודם קריאת מגילה. והרי הארחות חיים כתב בשם הראב"ד, והובא להלכה בש"ע (סי' תרצב ס"ד) שהאנוסים ונשים מעובדות שקשה להם להמתין לאכול עד אחר קריאת המגילה, שקשה להם לישב בתענית יותר מדאי, מותר להם לקרוא המגילה מפלג המנחה ולמעלה. ואף על פי שהפרי חדש חולק על זה וס"ל שצריכים להמתין לקרוא המגילה בלילה ממש, מ"מ מצאנו כמה אחרונים שהליצו בעד המנהג הזה שהובא בראשונים, (וכמ"ש בבגדי ישע ובמור וקציעה ובמאמר מרדכי). וגם המאירי כתב כדברי הראב"ד. וכ"כ המשנה ברורה בביאור הלכה (ס"ס תרצב). ומ"מ נקוט מיהא דחשיב צורך בטעימה קודם

קריאתה. והמג"א עצמו (סי' רלה סק"ד) הביא ג"כ דברי התרומת הדשן, וכתב, ומ"מ נ"ל שאין להחמיר בטעימה בעלמא. ע"ש. ולא הצריך שיהיה צורך גדול. וכן פסק מהר"י זרקא בספר עוד יוסף חי (ברכות ד ב) להתיר לכתחלה טעימה בעלמא כהמג"א. וכ"ש במגילה דחביבא ועיקר מצותה ביום. וע"ע בערך השלחן (ס"ס תרצב). ולכן נראה שלא כתב כן המג"א אלא לחומרא בעלמא. וכ"כ הפמ"ג שהמג"א התיר טעימה לפני קריאת המגילה בלילה. (וגם דברי הבשמים ראש מתפרשים שהוא מדרך חסידות בעלמא). אמנם ראיתי להגר"ח פלאג"י במועד לכל חי (סי' לא אות עז) שכתב בזה"ל: אפילו דקשה לו התענית לא יטעום קודם קריאת המגילה. ע"כ. ותימא, זו מניין לו, והרי מכל הפוסקים מוכח שטעימה מותרת מן הדין אפילו לכתחלה, ועכ"פ אם קשה לו התענית בודאי שיוכל לטעום, דלא עדיף מקריאת שמע ובדיקת חמץ. (וע' בספרו רוח חיים א"ח סי' תרנב). וע' בכף החיים בדין בדיקת חמץ (סי' תלא ס"ק טו). ודון מינה לנ"ד. וכן עיקר. ודלא כהגר"ח פלאג"י הנ"ל. עכ"ל.

ד. והנה מקור הדין לאסור האכילה כשהגיע זמן המצוה מבואר כאמור בשולחן ערוך (סימן רלב סעיף ג) במה שאסור קודם מנחה וז"ל: והא דאסור לאכול סעודה קטנה, היינו כשקובע לסעודה, אבל לטעום, דהיינו אכילת פירות, מותר. והוא הדין לאכול פת כביצה כדרך שאדם אוכל, בלא קבע, מותר. ע"כ.

ובהלכה ברורה (שם עמוד) כתב הנה הרא"ש (סוכה פרק ב סימן יג) והטור והשלחן ערוך (סימן תרלט סעיף ב) כתבו לענין מצות סוכה שאכילת פת עד כביצה חשיב עראי, ואינו חייב בסוכה ולענין תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן אם קבע עליו חשיב קבע, וצריך סוכה ומשמע דבעינן שיקבע עליו ממש, אבל אם אינו קובע עליו אפילו אוכל יותר מכביצה חשיב עראי ואינו חייב בסוכה ולא הוי כפת, שכל שאוכל יותר מכביצה חשיב אכילת קבע וחייב בסוכה, אולם המגן אברהם שם (ס"ק ו) כתב שכל שאוכל כביצה חייב בסוכה, ומבואר יוצא

מדבריו דאפילו לא קבע עליו כל שאוכל יותר מכביצה חשיב קבע, וכן כתב בשו"ת גנת ורדים (חלק אורח חיים כלל ד סימן ו) לענין פת הבאה בכסנין, שכל שאוכל יותר מכביצה חשיב אכילת קבע ומברך לישב בסוכה, ומכל מקום כתב שלענין תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן לא יברך לישב בסוכה, אף על פי שחייב בסוכה, וכן כתב המהר"ם בן חביב בספר תוספת יום הכפורים יומא (ע"ט): דפת הבאה בכיסנין יותר מכביצה חייבת בסוכה, אפילו אם אוכלה דרך עראי. אולם מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל (חלק א סימן עא) ובמחזיק ברכה (שם סק"ה) כתב שבפת הבאה בכיסנין אפילו אכל יותר מכביצה חשיב כעראי, דפת עד שיקבע סעודתו עליהם, דהיינו שיאכל ג ביצים, ושכן ראה לכמה גדולים בארץ ישראל שלא היו מברכים לישב בסוכה על פת הבאה בכיסנין אפילו אוכל יותר מכביצה, ומכל מקום לענין דין ישיבה בסוכה חשש החיד"א לסוברים דביותר מכביצה חייב בסוכה, וכן פסק בספר פרי האדמה חלק א (דף מא ע"ג) ועיין עוד במאמר מרדכי (סימן תרלט סק"ג) ועיין במשנה ברורה (שם ס"ק טו) שכתב לבאר בדעת השלחן ערוך שם שאפילו אוכל יותר מכביצה אינו חייב בסוכה, ושהמגן אברהם חולק על זה וסבירא ליה דדין פת הבאה בכיסנין ותבשיל העשוי מחמשת מיני דגן כדין פת, וכל שאוכל שיותר כביצה חייב בסוכה, וסיים שדעת האחרונים שאין לברך לישב בסוכה עד שיקבע עליו, וכמ"ש בשלחן ערוך (ועיין עוד במשנה ברורה שם ס"ק טז לענין פת הבאה בכיסנין), ומשמע מדבריו שחושש לדברי המגן אברהם לענין לחיובו בסוכה, אבל לענין לברך לישב בסוכה סבירא ליה שיש לחוש לדברי השלחן ערוך ואין לברך, וכן פסק הבן איש חי (פרשת האזינו אות ח) שלא יברך לישב בסוכה על יותר מכביצה פת הבאה בכיסנין משום דספק ברכות להקל, וכן פסקו בשו"ת פני יצחק (חלק א מערכת סוכה אות וו) ובספר שער המפקד (נהר פקוד דף קלא עמוד ב).

ולפי האמור נראה שלענין נידוננו יש להקל קודם תפלת מנחה לאכול יותר מבביצה פת הבאה בכיסנין או תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן, שיש לומר דדוקא לענין סוכה דאורייתא חששו האחרונים הנ"ל לסברת המגן אברהם להחמיר, אבל לענין טעימה קודם תפלת המנחה דהוי דרבנן יש לסמוך על הוראת מרן השלחן ערוך להקל בזה אפילו לענין סוכה, ופשוט שאין לחלק לענין זה בין תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן לבין פת הבאה בכיסנין, דדוקא לענין המוציא וברכת המזון יש לחלק ביניהם, דלענין ברכות בעינן שתהיה עליהן תוריתא דנהמא, כדי שיהיו ראויין לברך עליהן המוציא וברכת המזון, מה שאין כן לענין עצם הדבר דשייך קביעות סעודה על תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן (ולענין ברכת לישיב בסוכה בקובע סעודתו על תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן נקטינן שמברך עליהן, דומיא דפת הבאה בכיסנין שקובע עליה, וכמו שכתבו המאמר מרדכי והאחרונים בסימן תרלט) ואם כן כשם שעל תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן כל שאינו קובע עליו חשיב אכילת עראי, כך לענין פת הבאה בכיסנין, אמנם הפרי מגדים כאן (אשל אברהם ס"ק יב) מצדד להחמיר בזה, והניח בצ"ע ולהלן (סימן תלא אשל אברהם סק"ד) כתב בפשיטות להחמיר בזה, ונראה דסבירא ליה דהעיקר לדינא כסברת המגן אברהם לענין סוכה, ובאמת שהמשנה ברורה (ס"ק לד) הביא להלכה בשם הדרך החיים (הלכות זמן תפלת מנחה אות ז) שעל תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן כל שאינו קובע עליו חשיב אכילת עראי, ושרי קודם תפלת מנחה, ומשמע דסבירא להו דבעינן שיקבע עליו ממש אבל אם לא קבע עליו אפילו אוכל יותר מכביצה חשיב טעימה ושרי, וכן פסק בערוך השלחן (סעיף יח) (ועיין בערוך השלחן סימן תרלט סעיף ט שכתב להקל בזה גם לענין סוכה שאפילו אוכל יותר מבביצה כל שאינו קובע עליו חשיב עראי ושרי לאוכלו חוץ לסוכה). ונראה דסבירא ליה להמשנה ברורה שאף על פי שלענין דין ישיבה בסוכה יש לחוש לדברי המגן אברהם להחמיר בזה, וכל שאוכל יותר מכביצה פת

הבאה בכיסנין או מתבשיל העשוי מחמשת מיני דגן חייב בסוכה, אבל לא יברך לישיב בסוכה וספק ברכות להקל, מכל מקום היינו דוקא לענין מצות סוכה דאורייתא, אבל בנידוננו שאף סעודה ממש אינה אסורה אלא מדרבנן יש להקל, ומה גם שאף לענין סוכה דעת מרן השלחן ערוך דבעינן שיקבע עליו ממש, וכל שלא קבע אפילו אכל יותר מכביצה חשיב עראי ושרי דמי לאוכלו מחוץ לסוכה, ואמנם לדעת הרמב"ם שהחמיר שלא לאכול קודם מנחה אפילו אכילת עראי עדיין יש לומר דבפת הבאה בכיסנין כל שאוכל יותר מכביצה חשיבא אכילת עראי ואסור, מכל מקום כבר באר (שם בס"ק הקודם) שמדברי מרן השלחן ערוך מתבאר דלא סבירא ליה כהרמב"ם ואין לאסור קודם מנחה אלא אכילת קבע ממש אבל אכילת עראי דינה כטעימה ושרי ודו"ק.

ולענין שיעור קביעות בפת הבאה בכיסנין בשו"ת אוצרות יוסף (חלק ח סימן ט שם) הביא מחלוקת האחרונים בזה לענין דין ברכת מזונות וברכת המוציא, ושם כתב לענין הלכה דנקטינן כדברי כמה אחרונים שכתבו דבעינן שיאכל כשיעור ארבע ביצים כדי להחשיבו לקביעות סעודה, ושכן פשט המנהג אצל הספרדים ועדות המזרח וע"ש, ונראה שדוקא לענין דין המוציא וברכת המזון בעינן שיאכל כשיעור ארבע ביצים משום דחיישינן לראשונים הסוברים דאכילת פרס היינו ארבע ביצים וספק ברכות להקל, אבל בנידוננו כל שאוכל כשיעור שלש ביצים חשיב קביעות שהרי דעת השלחן ערוך בכמה דוכתי דשיעור אכילת פרס היינו שלש ביצים, ומה גם שיש ספק ספיקא להחמיר על כל פנים באוכל שלש ביצים ודו"ק. עכ"ל.

ה. אם כן מתבאר כיון שביסוד הדין לאסור אכילת עראי כשהגיע זמן המצוה בפת הבאה בכיסנין יש להורות להקל כדעת השו"ע (בסימן רל"ב ס"ג) והגאון חיד"א והמ"ב (לעיל) עד אכילת שלש ביצים של פת הבאה בכיסנין, הוא הדין לענין קריאת מגילה, בפרט בליל יד דמדרבנן

יותר מכביצה של פת הבאה בכיסנין חוץ לסוכה, ה"ה שאין לאכול בשחרית קודם קריאת המגילה כשאין שומר שיזכיר על קריאתה יותר מכביצה של פת הבאה בכיסנין.

היא, אמנם ביום יד' שחיוב קריאתה מדברי קבלה כמבואר בנו"ב (סימן מא) והובא בשע"ת (סימן תרפ"ז ס"ק א) יש להחמיר, דדברי קבלה כדברי תורה דמי, וכדין סוכה שאין לאכול

סימן פא

(שו"ע יורה דעה ס' רא ס"ס)

שאלה:

נשאלתי בעת בניית אוצר זריעה למקוה מרהר, עד היכן צריך להמשיך את הצינור שיוצא מתעלת ההמשכה לתוך אוצר הזריעה?

תשובה:

טוב שהצינור שיוצא מתעלת ההמשכה לתוך אוצר הזריעה ירד לעומק האוצר, כדי שמי העיר שנשפכים לתוכו יתערבו ויזרעו היטב עם המ' סאה שנמצאים באוצר, ואח"כ יעברו לבור הטבילה, אולם אף אם הצינור הנכנס לאוצר הזריעה לא יורד לעומק האוצר, אלא כל שהצינור נמוך מגובה נקב השופך ממנו לבור הטבילה, יש להכשיר בכך אף לכתחילה, כיון שהמים מתערבים וצריכים לעלות כדי להשפך לבור הטבילה, אמנם אם הצינור גבוה ממקום הנקב השופך לבור הטבילה, החזו"א חשש בזה לזריעה בזוחלין שלא נזרעים המים במ' סאה אלא נשפכים מיד מי העיר השאובים לתוך בור הטבילה, ויש להאריך את הצינור שירד מתחת גובה הנקב השופך לבור הטבילה, ואם הומשכו מי העיר ג' טפחים בקרקע קודם כניסתם לאוצר הזריעה יש לצדד להקל בדיעבד אף אם הצינור היה גבוה מנקב השופך לבור הטבילה.

א. בספר שערי מקואות (בנין המקואות סימן ב' עמוד קעט) להרה"ג יששכר חזן שליט"א כתב הנה בדברי האחרונים נתחדש חשש זריעה בזחילה והיינו כשמי המקוה זוחלין הואיל והן

פסולין לטבול בהם אין בהם גם כח לטהר שאובין בהשקה או זריעה, אף שזה פסול אחר שאינו קשור לפסול שאובין ולכשינוחו הזוחלין יהיו כשרים לטבילה, מ"מ כיון שעכשיו הם פסולים אינם יכולים להכשיר שאובין, ויש חולקים וס"ל דמים כאלו אף בעת זחילתן מטהרין שאובין בזריעה או השקה, וכן יכולים להשלים מקוה חסר ע"י השקה דאין הפסולים קשורים זה בזה, ובשערי מקואות (שם סעיף ס בבאוריים) הביא דהש"ך (בסקנ"ה) הוציא מדעת הרא"ש והר"ש שאין לפסול זריעה בזחילה, וראיתו ממה שכתבו שם הרא"ש והר"ש גבי בריכת מים שאובין שאמת המים עוברת עליה, דלעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שיצא ממנה מילואו ועוד, דכתבו ע"ז דהכא דוקא בשאין באמת המים מ"ס, דאי איכא מ"ס הלא היא מטהרת את המים שבבור בהשקה, והרי המים שבאמה זוחלים ש"מ דס"ל דאף בזחילה איכא הכשר ע"י השקה וזריעה, והש"ך שם ציין למה שפסק השו"ע (בסעיף ס) כרמב"ם גבי ג' גומות שאין בעליונה ובתחתונה מ"ס, ושטף של מי גשמים עובר ביניהן, דאפ"ה אין טובלין בהן דאין הנזחלין מערבין, ולדעת הב"י ביאור דברי הרמב"ם דכיון דהם זוחלין ופסולים לטבילה אינם יכולים לחבר את המקוה החסר לאמצעי השלם ע"י השקה, דמים פסולים אינם מטהרים מקואות אלמא דפליג הרמב"ם ארא"ש והר"ש בהא וכך למד בתשובת מהר"ם שיק (סי' קצח) דהש"ך מציין לסעיף ס' לומר דמהרמב"ם מוכח שאין זריעה בזוחלין, וראיתי

בשׁוֹת אגרות משה (י״ד ח״א ס״ קיב) שדחה דברי המהר״ם שיק שאם כדבריו לא היה לו לשׁך לציין דבר זה ברמז אלא לפרש בהדיא, ולכן מסביר (שם באג״מ) דכוונת השׁך לציין דאע״פ שבסעיף ס׳ מבואר דאין הנזחלין מערבין, שאני התם דאיירי להכשיר מקואות החסרים דקטפרס אינו חיבור, אבל לעולם זוחלין מערבין ומכשירין השאובין וכו׳ ובאמת כך למדו הריב״ש והדגמ״ר דטעמא דאין הנזחלין מערבין הוי משום קטפרס דלא הוי חיבור, ודעת הגר״מ פיינשטיין במסקנתו להכשיר זריעה בזוחלין ע״ש עוד בדבריו.

והקשה (שם) על האג״מ מה הכריחו לפרש כן בכוונת השׁך דגם לפי ביאורו יקשה שלא היה לו לשׁך לציין ברמז קושיא וחילוק יסודי בדבר ועדיין אין הכרח לומר דלא כמהר״ם שיק ובאמת כך הבין גם בשׁו״ת מנח״י (ח״א ס״ קמג) בכוונת השׁך כדברי המהר״ם שיק לומר דמדברי הרמב״ם והשׁו״ע בסעיף ס מוכח דאין זריעה בזוחלין, ובביאורים לסעיף ס״ (שם ד״ה ג׳ קומות) באר בארוכה את הבנת הב״י בדברי הרמב״ם שמוכח מדבריו שאין זריעה בזוחלין וכך למד גם בספר מי השילוח (ס״ ב׳ סק״ב) בדעת הרמב״ם וכן החמירו הרבה מן האחרונים וביניהם המהר״יט, המהרש״ם החזו״א ועוד. ובשׁו״ת שבט הלוי חלק (ט ס״ קפו) מיקל כדעת הגר״מ פיינשטיין לכן נראה בפשטות דיש להחמיר בדבר ואין להקל בזריעה בזוחלין. ועיין בדברינו לעיל בביאורים לסעיף ס״ (ד״ה ג׳ קומות) שבארנו בארוכה את הבנת הב״י בדברי הרמב״ם שמוכח מדבריו שאין זריעה בזוחלין וכך למד גם בספר מי השילוח (ס״ ב׳ סק״ב) בדעת הרמב״ם וכן החמירו הרבה מן האחרונים וביניהם המהר״יט, המהרש״ם החזו״א ועוד. ובשׁו״ת שבט הלוי חלק (ט ס״ קפו) מיקל כדעת הגר״מ פיינשטיין לכן נראה בפשטות דיש להחמיר בדבר ואין להקל בזריעה בזוחלין.

ב. ולפי זה כיון שדעת הרבה אחרונים בהבנת הרמב״ם והשׁו״ע (סעיף ס״) לאסור זריעה

בזוחלין, אף שהראש והר״ש אינם פוסלין, יש לאסור בזה, דהלא אפילו בדבר שהתירו השׁו״ע והרמ״א שלא כיש מחמירים כגון בטבילה בשלג וכפור שהובאו בכלים שהרז״ה אוסר בזה ושׁו״ע והרמ״א (בסעיף ל״) התירו, מ״מ מרן מופת הדור ביב״א (ח״ו י״ד ס״ ט״ו אות ד) הביא בשם האחרונים והובא בשערי מקואות (שם עמוד נג) שהיכא דאפשר לכתחילה ראוי להחמיר במקואות שיש בזה ענין של חשש כרת לחוש לכל השיטות לכתחילה, ואף לדעות שאין להחמיר נגד דברי השׁו״ע במקום שגילה דעתו לקולא אף בהלכות נדה שיש בהם כרת, מ״מ שאני דיני מקואות מדיני נדה, דבנדה זו הוראה לכל יחיד ויחיד איך לנהוג ולא מחמירים נגד דברי מרן, משא״כ בהלכות מקואות שזו הוראה לרבים להכשיר מקוה אחד לנשים רבות בכה״ג מחמירים אף במקום שהשׁו״ע גילה דעתו להקל, ולכן לכתחילה אין טובלין במקוה שנעשה משלג אף לאחר שהופשר, ודעת הרז״ה הובאו דבריו בב״י דשלג הרי הוא כמים גמורים ואם הובא השלג בכלים למקוה נפסל לגמרי ולא יועיל מה שהופשר תוך המקוה, וכתבו האחרונים דלדבריו נמי ראוי לחוש ולאסור יותר לטבול בשלג כשהובא בכלים אף לאחר שהופשר וטוב להחמיר לכתחילה היכא דאפשר ע״כ, וכל שכן בנדון דידן שיש לומדים ברמב״ם ובשׁו״ע שאוסרים זריעה בזוחלין.

ג. ומה שכתבנו אמנם אם הצינור גבוה ממקום הנקב השופך לבור הטבילה, החזו״א חשש בזה שלא נורעים המים במ׳ סאה אלא נשפכים מיד מי העיר השאובים לתוך בור הטבילה, ויש להאריך את הצינור שירד מתחת גובה הנקב השופך לבור הטבילה, כן כתב החזו״א (י״ד ס״ קכג סק״א) דכשממלאין את אוצר הזריעה במים שאובין הבאין מצינורות העיר ורוצים להכשירם בזריעה ואח״כ הולכין דרך נקב אחר לבור המקוה, יש להזהר לעשות את הנקב שבין אוצר הזריעה למקוה גבוה מהנקב המקלח מים ממי העיר לאוצר שאם נקב

ד. מה שכתבנו שטוב שהצינור שיוצא מתעלת ההמשכה לתוך אוצר הזריעה ירד לעומק האוצר, כדי שמי העיר שנשפכים לתוכו יתערבו ויזרעו היטב עם המ' סאה שנמצאים באוצר, ואח"כ יעברו לבור הטבילה, כן מטו משמיה דהרה"ג חיים גריינמן זצ"ל שבאר כך את הוראת החזו"א (יו"ד ס' קכ"ג סק"א).

ה. ומה שכתבנו אולם אף אם הצינור הנכנס לאוצר הזריעה לא יורד לעומק האוצר, אלא כל שהצינור נמוך מגובה נקב ששופך ממנו לבור הטבילה, יש להכשיר בכך אף לכתחילה, כיון שהמים מתערבים וצריכים לעלות כדי להשפך לבור הטבילה, כן נוהגים היום בהרבה מקומות שאינם מקפידים שהצינור ירד לעומק הבור, אלא די שהוא נמוך מגובה הנקב השופך לבור הטבילה, ויש שהעדיפו להתקינו כך לכתחילה כדי שיהיו מתחתיו מ' סאה, שלא יוחלפו מהרה על ידי שפיכת מי העיר לתוכם, אלא רק יתווספו עליהם וישפכו לתוך בור הטבילה, והמחמירים ס"ל שבכל מקרה המים הנשפכים לתוך אוצר הזריעה יחליפו את מ' הסאה, ואם כן טוב יותר שיזרעו בעומק הבור, וכן אמר לי הרה"ג יששכר חזן שליט"א.

המקוה נמוך ממנו נמצאו דמי העיר זוחלין תיכף למקוה דרך הנקב הנמוך, ואין להקל בכולו שאוב שיוכשר ע"י זריעה במים זוחלין אף שהזוחלין צפין על מ"ס באשבורן, אפ"ה אינו נטהר בהשקה, ומשום הכי יעשו נקב המקלח מים למקוה גבוה יותר מהנקב המקלח מים לאוצר הזריעה כדי שיכואו המים במקום אשבורן שאינו זוחל ויוכשרו משאיבתן בהשקה, ורק אח"כ כשיוגבהו המים יצאו דרך הנקב למקוה, ומה שזוחלין בזמן קטן זה לא אכפת לן דס"ס במקוה שוב ינוחו באשבורן, וכותב החזו"א אמנם אם מי העיר הבאין למקוה באו בהמשכה יש לצדד להקל, ובמהרש"ם ביאר יותר דהואיל דכולו בהמשכה פסול רק מדרבנן יש להקל בנדון זה של זריעה בזוחלין כיש מתירים בצירוף, מיהו כל זה בדיעבד אבל לכתחילה ראוי לחוש לזה ולתקן שלא יוכשרו השאובין על הזוחלין מבלי שנצטרך לעצה הנ"ל, עוד מוסיף החזו"א דאם בכל זאת הנקב המקלח מים למקוה נמוך מהנקב המקלח מים לאוצר הזריעה יש לתקן לצנור מי העיר ברוך צינור שפיו יהיה למטה מנקב המקוה, כדי שלא יזחלו לצאת מיד אלא יכואו למקום אשבורן ויוכשרו בהשקה מפסול שאיבתן.

סימן פב

(שו"ע יורה דעה ס' שצא ס"ב)

שאלה:

נשאלתי האם אבל מותר להשתתף בחתונה של אחד מקרוביו?

תשובה:

אב או אם שהם אבלים תוך יב' חודש לאב ואם מותר ואף מצוה שישתתפו בחתונת ילדיהם משום שיש בזה ביטול שמחה ברור לחתן והכלה,

וכן קרובים אבלים שברור שיש במניעת השתתפותם בחתונה ביטול שמחה לחתן והכלה, ולא רק מניעת כבוד לחתן והכלה בהשתתפותם, מותר להם להשתתף בחתונה, ואינם צריכים לשרת האורחים בסעודה, אולם אם תושג השמחה לחתן והכלה ע"י שישבו הקרובים האבלים בחדר צדדי, טוב יותר שישבו בחדר צדדי ויכנסו לאולם בשעת הברכות, ויברכו לחתן והכלה בברכת מזל טוב.

א. בגמ' מועד קטן (כב:) ת"ר על כל המתים נכנס לבית השמחה לאחר ל' יום על אביו ועל אמו אחר י"ב חודש, אמר רבה בר רב הונא ולשמחת מריעות מותר ליכנס לאלתר, הני מילי בפורענותא, אבל באריסותא לאחר ל' יום, ועל אביו ועל אמו בין כך ובין כך לאחר י"ב חודש.

ובתשובת מרן מופת הדור זיע"א ביבי"א (ח"ט יורה דעה סי' מג) הביא על זה שכתבו התוס' יבמות (מד א) ואומר רבינו יוסף הלוי דהא דאסרינן בית השמחה, היינו דוקא שמחה של רשות, וכדאמרינן במס' שמחות (פ"ט) על כל המתים אסור ללכת לבית השמחה עד שלשים יום, על אביו ועל אמו י"ב חודש, אלא אם כן היתה סעודה של מצוה, דאפשר דלא שרי בסעודה של מצוה אלא אחר שלשים, וקאי באבל על אביו ואמו. אך קצת משמע דשרי אפילו תוך שלשים. וכן הובא בהרא"ש שם (סי' כז). וכן הסמ"ג בהל' אבלות הביא כן בשם הר"ר יוסף, ובשם רבינו יהודה מפי רבינו תם ורבינו יצחק, שמותר לאבל ללכת לסעודת חתן, בתוך י"ב חודש. וכ"ה בתשובות מיימוני השייכים להל' אבל (סוף סי' יט). ובשיטת מ"ק לתלמידו של רבינו יחיאל מפריש (מ"ק כב:), עמוד צה) כתב, הא דאמר רבה ולשמחת מריעות ל' יום, ר"ל דדוקא סעודת הרשות, אבל כל סעודת מצוה כגון סעודת חתן וכלה וסעודת שבוע הבן וישוע הבן מותרת אפילו בתוך ל' יום, ואפילו על אביו ועל אמו, שכל מקום שניתנה תורת שלשים להדחות, אין לחלק בין אביו ואמו לשאר מתים. והנימוקי יוסף (מ"ק כב. דף יד ע"א) כתב, הא דשרינן באבל רבתי סעודה לשם שמים, היינו בסעודה שאין בה שמחה כגון ברית מילה דאיכא צערא דינוקא, אי נמי דמיירי במשיא יתום ויתומה, שאם לא יכנס לסעודה יתבטל המעשה. ע"כ.

וזה לשון הרא"ש פ"ג דמועד קטן (סימן מב) והקשה הראב"ד דהכא משמע דבסעודת מצוה

איכא איסורא טפי מבסעודת הרשות, ובאבל רבתי (פ"ט) תניא על כל המתים אסור לילך לבית המשתה עד ל' יום, על אביו ואמו עד שיגער בו חבירו, אלא אם כן היתה לשם שמים, אלמא דסעודת מצוה יש בה היתר יותר מבסעודת הרשות, ותירץ האי לשם שמים דשרי היינו שהוא משיא יתום ויתומה או עני ועניה לשם שמים, ואם לא יכנס שם יתבטל המעשה, אבל בנישואי עשיר שהזמינו לסעודה כדי להתכבד בו אסור ליכנס לשם, ובירושלמי אם היתה חבורת מצוה או קידוש החודש מותר וכו', ובכל זה לא התירו אלא משלשים ואילך באביו ובאמו, אבל תוך שלשים לכל סעודה שבעולם אסור. הראב"ד. וכתב הר"ר יהודה אברצלוני ז"ל יש נוהגים שנכנסין בתוך י"ב חודש לבית החופה לשמוע הברכות, או לבקר. אבל לא לאכילה, ויש מחמירין שאין נכנסין כלל, והרמב"ן ז"ל כתב שאסור ליכנס שם כלל, דלעולם איכא שמחה בחופה אפילו שלא בשעת אכילה, כדמוכח בפ"ב דסוכה, וכן נוהגין באשכנז בתוך י"ב חודש עומד חוץ לבית לשמוע ברכות ואינו נכנס לבית כלל. ע"כ. וכ"כ בספר המכתם (מ"ק כב: עמוד שכז) בשם הראב"ד. וכ"כ רבינו מאיר המעילי בספר המאורות (מ"ק כב: עמוד עח) בשם הראב"ד. וע"ע בבית הבחירה להמאירי (מ"ק כב: עמוד קכח).

ב. ובשו"ת משנת ר' אליעזר ח"ב (חיו"ד סי' כג) כתב, דמשמע שביטול המעשה שכ' הראב"ד והנימוקי יוסף, היינו ביטול השמחה של החתן והכלה, ואינו ביטול מעשה החופה והנישואין לגמרי, שהרי ממה שסיים הראב"ד אבל בנישואי עשיר שהוזמן לסעודה כדי להתכבד בו אסור, מוכח דלא שייך איסורא אלא בכה"ג, אבל לאבי החתן או הכלה שהוא המוציא והמביא והמשתדל בעד החתן והכלה בצרכי החופה ובעל הענינים השייכים לנישואין מותר, איברא דהרמב"ן חולק על הראב"ד ואוסר, [וכמבואר בדבריו בספר תורת האדם (דף סד

ע"ב) ד"ה בשמחה כיצד], הגם שי"ל דהלכה כהמיקל באבל וכו'. ע"ש.

ובטור סימן (שצא) הביא סברת הרמב"ן שאינו מחוור להתיר סעודת של משיא יתום, ושהרא"ש הביא סברת הראב"ד, וסיים שבאשכנז נוהגים להחמיר, ובב"י שם כתב, ולענין הלכה כיון שהרמב"ן והרא"ש מסכימים לדעה אחת הכי נקטינן, וכ"ש שה"ר יוסף מצא כדבריהם. ע"ש. וראה מה שהקשה בדרכי משה (שם אות ב) על הב"י.

וכן פסק בש"ע (יו"ד סי' שצ"א ס"ב) על כל מתים נכנס לבית המשתה לאחר שלשים יום, על אביו ועל אמו, לאחר י"ב חדש. ואף אם השנה מעוברת, מותר לאחר י"ב חדש. ומיהו שמחת מריעות שהיה חייב לפרוע אותה מיד, מותר לעשותה מיד אחר שבעה. אבל אם אינו חייב לפרעה, אסור ליכנס לה עד ל'. ועל אביו ועל אמו, אף על פי שחייב לפרעה, אסור (עד) לאחר י"ב חדש.

וכתב הרמ"א שם ובחבורת מצוה, כגון שמשיא יתום ויתומה לשם שמים, ואם לא יאכל שם יתבטל המעשה, מותר לאחר ל', אבל תוך ל' אסור לכל סעודת מצוה שבעולם (טור בשם הראב"ד). אבל סעודת מצוה דלית ביה שמחה, מותר ליכנס בה, כגון פדיון הבן או סעודת ברית מילה, ומותר לאכול שם אפילו תוך שבעה, ובלבד שלא יצא מפתח ביתו (ת"ה סי' רס"ח). ויש אוסרין בסעודת ברית מילה (מרדכי). והמנהג שלא לאכול בשום סעודה בעולם כל י"ב חדש, אם הוא חוץ לביתו, ובתוך הבית מקילין שאוכל בביתו בסעודת ברית מילה, וכ"ש בשאר סעודות שאין בהם שמחה. אבל בסעודת נישואין יש להחמיר, כן נראה לי.

ועיין בערוך השלחן (סימן שצא ס"י) שהביא השיטות בדין זה. א. דעת הראב"ד הנזכר, (ופירש הכוונה דלא דוקא שיתבטל השידוך לגמרי אלא שלב החתן והכלה יהיו כמצטערים) ב. דעת הרמב"ן שמחמיר בזה, [ופירש כוונתו דאם יתבטל

השידוך מפני זה, גם הוא יודה להקל]. ג. דעת הסמ"ג בשם הר' יוסף ומורו רבינו יהודה מפי רבינו יעקב ורבינו יצחק דהיו מתירין לבוא לסעודת חתן. [ופירש כוונתם, דכל סעודת מצוה שרי, ורק בית השמחה של רשות אסור]. ד. דעת הרמ"א (שצא ס"ב) שהמנהג שלא לאכול בשום סעודה בעולם בכל י"ב חודש אם הוא חוץ לביתו. וכו'. [לחוש לב' הדעות, להראב"ד דהאיסור הוא על מצוה, ולסמ"ג שהאיסור על סעודת רשות]. וכתב שם, שבמקום צורך יש לסמוך על דעת המקילין בזה, שהלכה כדברי המיקל באבל. ולהכנס בשמחת בניו ונכדיו בודאי שמותר. ע"ש.

וע' בשו"ת זרע אמת (ח"ג סי' קסט) בד"ה הכלל העולה, שאם האבל שבתוך י"ב חודש, תלויה בו עיקר השמחה, להראב"ד מותר להכנס למשתה של הנישואין, ולהרמב"ן אסור, ויש לסמוך להקל על הראב"ד, שרוב הפוסקים ס"ל כדבריו, ועוד שהלכה כד' המיקל באבל. וכן כתב הרב שלחן גבוה (סי' שצא סק"ו) שהלכה כהראב"ד שרוב הפוסקים ס"ל הכי, שהביאו דבריו להלכה, הרא"ש והנימוקי יוסף [והמכתם, והמאורות, והמאירי, והטור, וכ"כ מהר"ם בהל' שמחות (סי' מט) בשם הראב"ד, וכ"ה במרדכי (פ"ג דמ"ק סי' תתצא). ובשו"ת מהרי"ל (סי' קטז). וכתב הרדב"ז בפירושו להרמב"ם (פ"ו מהל' אבל ה"ו) שגם הרמב"ם ס"ל כד' הראב"ד], ויחיד ורבים הלכה כרבים. וכ"ש כאן דקי"ל הלכה כדברי המיקל באבל. אך בלא"ה י"ל דאיכא הכא ספק ספיקא להתיר, שמא הלכה כרבינו יוסף הלוי וסיעתו שבסעודת מצוה שרי בכל גוונא, ואפילו לאינשי דעלמא, ושמא עכ"פ אם יש לחוש שתתבטל שמחת החתן והכלה, שיגרם להם צער בהעדרו, מותר וכדברי מהרשד"ם. ובודאי שאם ימנעו קרובי החתן והכלה להכנס לסעודה, יהיה צער לחתן ולכלה. מלבד צערם שלהם, וכמ"ש בשו"ת מהרשד"ם (חיו"ד סי' רב), שלא הוצרך הראב"ד לתת טעם להתיר במשיא יתום ויתומה, משום שיש לחוש

פן יתבטל המעשה, אלא מפני שהוא איש נכרי שאינו קרוב לחתן ולכלה, משא"כ אנשי החופה הקרובים לחתן או לכלה, בודאי שמותרים להכנס לסעודה, כי ידוע שיש צער לחתן בהמנעם מלהכנס. ובצער יגדל צערם. וילפינן מדין סוכה, שהתירו לשובבינן סעודת חתן חוץ לסוכה, אף שהיא מצות עשה דאורייתא, וכל שכן לענין אבלות די"ב חודש דהויא קל שבקלים, דשרינן להו כי היכי דלא ליצטערו. ונהנה בודאי לא נעלם ממהרשד"ם דשאני סוכה דבעינן תשבו כדין תדורו, פרט למצטער, אלא דיליף בהדרגה לענין זה, וכעין מ"ש מרן החיד"א בשו"ת יוסף אומץ (סי' מ אות ב) אליבא דהרדב"ז שכ' כיו"ב. ע"ש]. ואפילו את"ל שלא התירו במס' שמחות אלא בחבורה של מצוה כגון קידוש החודש. משא"כ בסעודת נישואין, כפי' הרמב"ן וסיעתו, מ"מ היינו דוקא לאנשים שאינם מבני החופה, אבל הקרובים לחתן ולכלה שהם בני החופה פשיטא דשרי. ע"כ. והוסיף בחזון עובדיה (אבלות ח"ב עמוד שמא) שכ"כ בשו"ת רבי ידידיה טיאה ווייל (חיו"ד סי' קז) דמש"כ הראב"ד, שאם לא ילך יתבטל המעשה, אין הכוונה שהנישואין יהיו בטלים, אלא תתבטל השמחה של החתן והכלה, וזה מותר אם יש ביטול בזה משום צער החתן והכלה בהעדרו. וידוע שגדולה מצות המשמח חתן וכלה, כדאיתא בברכות (ו:), שזוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות, וכבוד התורה עדיף, וזהו שסיים בסיפא, שרק אם הוא עשיר והזמינוהו להתכבד בו, אסור לפי שאין במניעתו ביטול מעשה השמחה. ע"ש.

וכן הביא בספר שלחן העוזר (סי' יא בשמלה לצבי ס"ק יג) בשם האחרונים שפירשו כן דברי הראב"ד, ותירץ בזה קושית הנודע ביהודה (חיו"ד סי' ק). וכ"כ להדיא בשו"ת שאלת יעב"ץ ח"ב (סי' קעט) שיש חילוק בין אבלים תוך י"ב חודש הקרובים לחתן או הכלה, לשאינם קרובים, שכאב ואם או אחיהם ואחיותיהם, שהם צריכים לשמש כשובבינן, דבר פשוט

הוא שאפילו המחמיר יודה להתיר בכה"ג. ובאמת שעצם נוכחות הורי החתן או הכלה חשובה מאד לקבל פני המוזמנים ולהשיב מזל טוב לברכותיהם, ולכן הדבר ברור שמותר לאבי החתן להשתתף בשמחת המשתה של בנו ולאכול שם, ואין צורך לעמוד ולשמש בפניהם. וכ"ש שיש להקל כשעדיין החתן לא קיים פו"ר. ע"כ.

ג. ועל פי זה כתב המהריק"ש בהגהותיו (סימן שצא) שהמנהג במצרים שהקרובים לחתן או לכלה אף שהם בתוך י"ב חודש לפטירת אביהם או אמם, אחר שלשים נכנסים להשתתף בסעודות החתן והכלה בשבעת ימי המשתה. וכמו שכתב המהרשד"ם. וכן כתב בשו"ת זרע אמת חלק ג' (חיו"ד סימן קע), שאחר שהביא דברי המהרשד"ם ופקפק קצת בהם, שראיותיו תלויות על בלימה, מכל מקום סיים, ומיהו זה בשאר קרובים, אבל באב ואם של החתן או של הכלה, שהם בתוך י"ב חודש של אביהם ואמם, נראה לי ברור שמותרים להכנס לחופת בניהם, ולשבת עמם בסעודה כל שבעת ימי המשתה, דלא גרע מדין המשיא יתום ויתומה שהראב"ד התיר לאכול שם, משום שבלעדיו תתבטל המצוה שהיא שמחת חתן וכלה. ע"ש. גם בשו"ת תפארת אדם (חיו"ד סי' סד אות י') כתב להקל באב ואם של החתן או של הכלה. וכן כתבו בשו"ת ישמח לב פראנג"י חלק א' (חיו"ד סי' טז). גם בשו"ת דברי יציב (חיו"ד סימן רלט) כתב להקל באב ואם של החתן והכלה להשתתף בשמחת בניהם, ולאכול שם, ואין צורך לעמוד ולשמש בפניהם. וכל שכן שיש להקל כשהחתן עדיין לא קיים מצות פריה ורביה. ע"ש. גם בספר שבט שמעון (בית אבל דף כט ע"ד) העלה שיש לסמוך להקל ע"ד המהרשד"ם שהתיר לקרובי המשפחה של החתן או הכלה לקחת חלק בשמחת החתן והכלה יחד איתם, שאל"כ תהיה שמחתם ליגון ואנחה, והחתן והכלה יתעצבו על לבם, ובצירוף דעת הראשונים שהתירו בסעודת מצוה, יש

להקל. ע"ש. וע"ע בשו"ת מהראנ"ח ח"ב בספר מים עמוקים (סי' ג). ע"ש.

גם הגרא"י ולדינברג בספר אבן יעקב (סי' נו) כתב להקל בענין זה, וכתב עוד דמ"ש בגליון מהרש"א ביו"ד (סי' שצא) שלא התיר מהרשד"ם אלא דוקא כשהאחים רגילים תמיד לאכול ביחד, הלא"ה אין להשתתף בסעודת אחיו החתן וכו'. יש לדחותו דזיל בתר טעמא, שכל קרוב שהוא מבני החופה מותר לו להשתתף בסעודת החתן או הכלה. ושם הביא ג"כ דברי השאלת יעב"ץ הנ"ל. ע"ש. וכ"כ להקל בשו"ת שואל ונשאל ח"א (חיו"ד סי' קסז). ע"ש.

ד. ובספר דודאי השדה (סימן ס"ב) הביא שכבר נהגו שהאבל אפילו בעת שאסור ליכנס לבית המשתה, מכל מקום עומד שם ומשמש לפני האורחים, ואם משמיע דברי תורה הוי כמשמש לפניו, ורק אינו אוכל שם. וכו' ורק שלא יהיה שם כלי זמר כדרך החתונות. עכת"ד. ולפי האמור לעיל יש לצדד להתיר. ועיין בשו"ת שבט הלוי ח"ב (חיו"ד סי' ריג עמוד רסה:), שכתב, במקום שהותר לאבל להכנס לחתונה, גם בכלי זמר הנהוג מותר, שאין חופה בלי כלי זמר. ע"ש.

וכתב עוד ביבי"א (שם) כן ראיתי עוד להגר"מ פיינשטיין בשו"ת אגרות משה כרך ה (חיו"ד ח"ב סי' קצא) שהעלה ג"כ להתיר לאבי הכלה, שהוא בתוך י"ב חודש לפטירת אביו, להוליד את בתו לחופה, ולאכול בסעודות ימי המשתה, והוסיף שגם המנגנים בכלי שיר יוכלו לנגן בנוכחותו, שאין החתן והכלה צריכים למעט משמחתם, שהיא שמחת מצוה, וגם לאבי הכלה לא ניתוסף לו שמחה מהתזמורת יותר משמחת החתונה של בתו, ולהיכר שלא ישכח לגמרי מאבלו, טוב שיאכל שלא במקום קבוע אלא ציבחר הכא וציבחר הכא, שיהא ניכר שאין זו אלא אכילה בעלמא. ומ"מ במקום שנוהגים שהאב יושב בצד החתן רשאי לישב שם אף כשאומרים המסובים שהשמחה במעונו. עכת"ד. ומה שהחמיר בענין האכילה, לא משמע

כן מכל האחרונים. והעיקר שרשאי לאכול בסעודה עם המסובים כרגיל, ואינו צריך להיות בבחינת מטפס ועולה מטפס ויורד. וע"ע בשדי חמד (מע' אבלות אות נט), שהביא להלכה דברי הרב משנת ר' אליעזר ח"ב (סי' כג) הנ"ל, להתיר לאבי החתן, אפילו בתוך שלשים לפטירת אמו, להשיא את בנו ולהכנס למשתה בנו, משום ספק ספיקא, שמא בסעודת מצוה מותר אפילו לשאר אנשים, ואת"ל כהאוסרים שמא הלכה כמ"ד שבאנשים הקרובים השייכים לחופה מותר לכ"ע, ושכן עשה מעשה להתיר. ע"ש. וע"ע בשו"ת מלמד להועיל (חיו"ד סי' קמג). ובשו"ת מקוה המים ח"ג (חיו"ד סי' לד ולה). ע"ש. וזה כמ"ש בשו"ת זרע אמת ח"ג (סי' קצא) שבעניני אבלות דתוך שלושים אין שום חילוק בין שאר קרובים לאבל דאב ואם, וע"ע בספר טהרת המים בשו"ת טהרה (מע' א אות עח).

ונראה שהוא הדין לסבא וסבתא של החתן או הכלה, שאירע להם אבל של אב ואם, והם בתוך י"ב חודש לפטירתם, שרשאים להכנס לבית השמחה ולסעוד שם עם המסובים, שבני בנים הרי הם כבנים. וכ"כ בספר שמירת שבת כהלכתה ח"ב (פרק סה אות טו, עמוד שמג). ע"ש. והובא כל זה גם בילקוט יוסף (אבלות עמוד תקפד - תקפו). ובחזון עובדיה (אבלות ח"ב עמוד שלט) סיכם ההלכה מי ששידך את בתו לבחור בן תורה, שלא קיים עדיין מצות פריה ורביה, ואירע לאבי הכלה אבל על אמו, אין לדחות הנשואין עד לאחר י"ב חודש, כדי שיוכל להשתתף בסעודת בתו הכלה אלא יעשו הנשואין בהקדם, ורשאי הוא להכנס לסעודת החתן והכלה בכל שבעת ימי המשתה, אף בתוך י"ב חודש לפטירת אמו. וגם שאר קרובי החתן והכלה שהם בתוך י"ב חודש לאב ואם, מותר להם להשתתף בסעודת הנשואין של חתן וכלה, כדי שתהיה שמחת החתן והכלה בשלמותה, ששון ושמחה ישיגו. ע"כ.

ה. וכן בספר מעיין אומר (ח"ד עמוד רי סי' קו) כתב שמרן זיע"א נשאל בבנות מאומצות

הנמצאות בתוך י"ב חודש לפטירת אמם יולדתם האם מותר להן להשתתף בחתונת בת דודתם שגדלה איתם, והכלה תצטער מאוד אם לא תשתתפה והשיב מותר מחמת שאם לא ישתתפו יהא צער לכלה (זאת הסיבה שמתירים בהורים) ע"כ, והסביר (שם) כאמור שהוא מטעם האחרונים שהסבירו שהראב"ד שהתיר היכא שתבטל שמחת החתן והכלה, ועוד כמבואר במשנת רבי אליעזר שהוא ס"ס שמא כדעת התוס' ביבמות (מד.) שלא נאסר האבל להכנס סעודת מצוה, ואת"ל שנאסר שמא בקרובים השייכים לחופה לא אסרו, ולכך התיר להורים להיות בנישואי בניהם בתוך י"ב חודש, וכאן למעשה מכיוון שגדלו יחד יהא צערה גדול בזה שהן לא משתתפות, וזה גורם שיהא מותר להן להשתתף. גם הנושא של כיבוד אב ואם יותר קל כאן מכיוון שלא גידלה אותם, אך גם ללא זה ראיתי פעמים שמו"ר זצ"ל התיר, וכתב עוד (שם עמוד רד סימן צה) שנשאל מרן זיע"א בבחורה שרוצה להינשא בתוך שנה לפטירת הוריה, האם מותר לאחיה להיות בנישואיה שבאם לא תדחה הנישואין לאחר הי"ב חודש, והשיב מותר. (הבין מרבנו אפילו ללא תנאי שיהיו כמלצרים) וכאן לכאורה זה דומה לדין משיא יתום ויתומה שהרי אומרת מפורש שאם לא יוכלו להשתתף בנישואיה היא דוחה את החתונה ע"כ, וכן ראיתי לידידי הרה"ג דוד שלום נקי שליט"א בחוברת אבלות בהלכה ובאגדה (עמוד 267) שהביא כן וכתב הורי החתן או הכלה, אף אם הם בתוך שלושים יום לאבלות על אב או אם, מצוה עליהם להשתתף בחתונה ובכל שבעת ימי המשתה ולסעוד עם המסובים ולשמוע הניגונים, כדי שתהיה שמחת החתן והכלה שלימה. והוא הדין למכרים מיוחדים שבלעדיהם לא תהיה שמחת החתן או הכלה שלימה, כמו סבא וסבתא, קרובים מסויימים כאחים ואחיות, וחברים מיוחדים שחשוב מאוד מאוד לחתן או לכלה שיבואו. ואין צורך שבבואם לשם, ישרתו הם את האורחים.

ו. וראיתי בספר בית חתנים (עמוד רמב) שכתב אם אחי החתן או הכלה הם אבלים אפילו על אב ואם, אם הנישואין נערכים תוך שלשים לאבלותם רשאים להיות נוכחים בשעת החופה באולם, ולאחר מכן יצאו לחוץ ואפילו אם הנישואין נערכים תוך יב"ח לאב ואם. והסביר היות ואין דין זה מוסכם לכל הדעות די להקל בעצם ההשתתפות בסעודה, וכעין זה מצינו בדברי הבית לחם יהודה והגרעק"א (לסי' שצא) שכתבו שהושבינים אע"פ שהתירו להם להשתתף בסעודה בימי אבלות, צריכים לשמש קצת את הסועדים ואח"כ ישבו לאכול, אלא שבנד"ד לא הצריכו זאת כנראה משום שהיתר זה שהובא ברמ"א (יו"ד סי' שצא ס"ג) אינו אלא לשמש במשך כל הסעודה ואסור לאכול שם, אלא יאכל אח"כ בביתו ממה ששולחים לו מן הסעודה, ועוד שיש שביארו שצריך לשמש בבית המבשלות ולא באולם ערוך השולחן וגם למקילים לשמש באולם היינו שישמשו משך כל הסעודה, ע' פני ברוך (סי' כ הערה לה) לכן לא הצריכו זאת כי לא באו להתיר לאחים מדין משמש בסעודה השייך אפי' בסתם אבל אלא משום צער החתן, ועכ"פ יעשו את השינוי הנ"ל לאכול במקום צדדי וסגי בהכי, ולעיל הצרכנו לאבי החתן לשמש בסעודה מפני שהוא בתוך ל' לכן הצרכנו ג"כ שישמש ממש בכל הסעודה, במקרים מיוחדים כגון שהחתן או הכלה יתומים מאב או מאם שאז בדרך כלל האחים הם אלו שטורחים בעסק הנישואין יש מקום גדול להקל כדברי המהרשד"ם וסיעתו, ולא גרע ממשיא יתום ויתומה שמותר ליכנס לאחר ל' אף לסעודה כמ"ש הראב"ד וגם הזרע אמת יודה בזה, כמ"ש להדיא שאם תתבטל השמחה שרי ואיהו גופיה פירש שתתבטל השמחה היינו שיהא צער לחתן והכלה, ואם הם אבלים על שאר קרובים והחופה בתוך שלושים צ"ע גדול בזה וישאלו חכם, ועמד בזה הגאון בעל טהרת המים בשו"ר טהרה (מערכת א אות עח) וצידד להקל בזה כשיטת הראב"ד וע"פ דברי הב"ח וסיעתו

ולכן נראה למעשה באב או אם שהם אבלים
תוך יב' חודש לאב ואם שמותר ואף מצוה
שיתתפו בחתונת ילדיהם, משום שיש בזה
ביטול שמחה ברור לחתן והכלה, וכן קרובים
אבלים שברור שיש במניעת השתתפותם
בחתונה ביטול שמחה לחתן והכלה, ולא רק
מניעת כבוד לחתן והכלה בהשתתפותם מותר
להם להשתתף בחתונה, אולם אם תושג
השמחה לחתן והכלה ע"י שישבו בחדר צדדי
טוב יותר שישבו בחדר צדדי ויכנסו לאולם
בשעת הברכות, ויברכו לחתן והכלה בברכת
מזל טוב.

שתוך ל' על שאר קרובים דינו כבתוך י"ב
על אב ואם, ושכ"פ למעשה הגאון רבי שאול
מולכו, ומ"מ משמע שלא התיר אלא באח
ואחות העומדים במקום האב והאם ולא לכל
האחים והאחיות. ע"כ.

והביאו דבריו בספר בספר ויזרע יצחק להרה"ג
דוד טהרני שליט"א (פרק כ"ט ס' כ"ו) והוסיף,
ומ"מ נראה שמותר להם להשתתף בסעודה
אם הם יושבים בשלחן מיוחד בחדר צדדי או
בפינה נפרדת מחוץ לאולם, וכן צידד הגר"י
תופיק שליט"א.

סימן פג

(שו"ע אבן העזר ס' כא ס"ב)

ואינה מקיימת, ואיזוהי דת יהודית יוצאה
וראשה פרוע, ובגמ' (שם) ואיזוהי דת יהודית
יוצאה וראשה פרוע, ראשה פרוע דאורייתא
היא? דכתיב ופרע את ראש האשה, ותנא דבי
רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו
בפרוע ראש דאורייתא קלתה שפיר דמי, דת
יהודית אפילו קלתה נמי אסור, אמר רבי אסי
אמר ר' יוחנן קלתה אין בה משום פרוע ראש,
הוי בה רבי זירא היכא, אילימא בשוק דת
יהודית היא, ואלא בחצר, אם כן לא הנחת
בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה, אמר
אביי ואיתימא רב כהנא מחצר לחצר ודרך
מבוי. ופרש רש"י דאורייתא היא - ואמאי לא
קרי לה דת משה. אזהרה - מדעבדינן לה הכי
לנוולה מדה כנגד מדה כמו שעשתה להתנאות
על בועלה מכלל דאסור, אי נמי מדכתיב ופרע
מכלל דההוא שעתא לאו פרועה הות, שמע
מינה אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות
ראש. וכן עיקר. וכו' ע"ש. יוצא מרש"י שאיסור
פריעת ראש באשה הוא איסור דאורייתא, וכ"ה
בהרי"ף והרא"ש (שם), וכ"כ הריטב"א (שם)
וסיכם ושלשה דינין בדבר, דבבב"א אפילו בלא

שאלה:

נשאלתי מאשה שחזרה בתשובה וקבלה עליה
לכסות שער ראשה ובעלה מתנגד לכך, האם
מותר לאשה לשמוע לבעלה, ולהמנע מכיסוי
שער ראשה.

תשובה

אסור לאשה נשואה ללכת בגילוי ראש ברשות
הרבים, ולכן אשה שחזרה בתשובה ובעלה מתנגד
שתלך עם כיסוי ראש אינה רשאית לשמוע
בקולו מפני ציווי התורה שאסרה בכך, אולם
יש ליעצה שתשפיע עליו בדרכי נועם ע"י תלמיד
חכמים שידבר על לבו, להסביר לו גודל החשיבות
שיש בדבר שיסכים ברצון לדבר (וראה עוד בהערה).

חובב כיסוי שער ראש האשה מהתורה

א. איתא במשנה כתובות (עב.) ואלו יוצאות
שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית
ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר
ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת

קלתה אין בה משום פריעת ראש, ובשוק אפילו בקלתה דת יהודית היא, ובמבוי בקלתה אין שלא בקלתה לא, ואמרו בירושלמי (ה"ו) יש חצר שהוא כמבוי ויש מבוי שהוא כחצר, מבוי שאין הרבים בוקעים בו דינו כחצר וחצר שהרבים בוקעים בו דינו כמבוי, ע"כ. ובאוצר הפוסקים (סימן כא ס"ב ס"ק א) הביא מספרי (במדבר ה, יח) פרע וכו' לימד על בנות ישראל שהן מכסות ראשיהן, ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר (שמאל ב, יג) ותקח תמר אפר על ראשה, ובמדרש רבה (שם פ"ט) ופרע, למה, שדרך בנות ישראל ראשיהן מכוסות, לכך היה פורע ראשה ואומר לה את פרשת מדרך בנות ישראל שדרך להיות מכוסות ראשיהן, והלכת בדרכי הגויים שהן מהלכות ראשיהן פרוע, הרי לך מה שרצית.

וכתב בשלטי גיבורים בשם ריא"ז שאם לא היתה קלתה על ראשה הרי זו אסורה מן התורה שנאמר ופרע וכו' אזהרה וכו', וכ"כ הרשב"ץ בזהר הרקיע (מצות עשה קל"ז אות נב) דפריעת הראש דאורייתא אלא שאינו נכנס במנין המצוות ע"ש. גם בבאר שבע (סימן יח) הביא תשובת מהר"י קצנלנבויגן שלצאת בשער מגולה אסור מהתורה. ועיין בספר וישב יוסף (בורלא, חיו"ד סימן ב דף יד ע"ב) כתב איסור פריעת הראש אינו מדאורייתא בהחלט, רק רמוז באורייתא, ופשטות דברי הראשונים הנ"ל מורים שהוא איסור דאורייתא ממש, ומהר"י וועלץ בה"מעיין" (סיון תשי"ד) הביא מש"כ הש"ך חו"מ (סימן כח ס"ק י"ד) דהיכא דהש"ס מקשה ומתמה והא דאורייתא הוא, אי אפשר לפרש דמדברי סופרים קאמר אלא שהוא דאורייתא ממש, ולפי"ז הש"ס דמקשה בפריעת ראש דאורייתא הוא דאורייתא ממש קאמר. ומהר"מ שיק (יו"ד סי' ריז) שאם נדרה שלא ללכת פרועת ראש אין הנדר חל משום דהוא איסור דאורייתא, וכ"כ מהרש"ם (ח"ד סי' מן קל"ח) שהוא איסור תורה. אמנם מרן מופת הדור זיע"א בשו"ת יחוה דעת (חלק ה סימן סב

בהערה) כתב והנה אף על פי שהגמרא מקשה בפשיטות דאורייתא היא, אין מזה הוכחה גמורה שאיסור תורה הוא, וכמו שכתב כיוצא בזה המאירי (בכתובות קג ע"ב עמוד תעז), שזה שהקשו בגמרא שם, כיבוד אשת האב דאורייתא, אינו אלא מדברי סופרים וסמכוהו על המקרא, וכן מצאנו בהרבה מקומות כיוצא בזה, כמו בתענית (כח ע"ב) הלל דראש חודש לאו דאורייתא, מכלל דשל מועדות דאורייתא? ובמועד קטן (יא ע"ב) שמלאכת חול המועד אסורה מדאורייתא. וכן בהרבה מקומות. (וציין הרה"ג המו"ל ר' אברהם סופר לראש השנה לב ע"ב אין עולין באילן, דאורייתא. ועיין בפירוש רש"י שם). וכן כתבו התוספות חגיגה (יח ע"א) ד"ה חולו של מועד, והרא"ש בפסקיו (ריש מועד קטן), ובספר יראים (סוף סימן קיג), ובמאירי (מועד קטן ב ע"א). ע"ש. ובמאירי ראש השנה (ט ע"א) כתב, ותוספת של יום הכפורים אינו אלא מדברי סופרים וקראי אסמכתא בעלמא. ויש חולקים ממה שאמרו בבבלי (ל ע"א) תוספת יוה"כ פ דאורייתא, ואין הכרח בכך, שכבר מצינו בכמה מקומות בש"ס שקורא דברי סופרים דאורייתא, כשהוא דבר שיש לו לעיקר שלו סרך מן התורה, אף על פי שאותו ענין אינו מן התורה. ע"כ. [אולם באמת שמהסוגיא בסוכה כח ע"ב מוכח להדיא דתוספת יום הכפורים דאורייתא. וצ"ע]. ועיין עוד בבית יוסף או"ח (סימן תיח) סוף ד"ה ויחיד, ובספר עצי ארזים אה"ע (סימן כב סק"ד). ע"ש. ומכאן תשובה למ"ש הש"ך חו"מ (סימן כח ס"ק יד), שהקשה על מ"ש המגילת אסתר שמה שאמרו בגיטין (לו ע"א) שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם. ופריך דאורייתא הוא וכו', לאו דוקא שהוא ממש מן התורה, אלא שמזמן ירמיה הנביא הוא, שנאמר וכתוב בספר וחתום, ולא מתקנת רבן גמליאל הוא. ולשון דאורייתא לאו דוקא, שכן מצינו בהרבה מקומות. והקשה הש"ך, שזה אינו, שלשון דאורייתא משמע דהוי מה"ת ממש, ואף על פי שהש"ס רגיל לקרוא מצות דרבנן דאורייתא, אבל שיקשה הש"ס בפשיטות

דאורייתא היא, זהו כשהדבר ממש מן התורה. ע"ש. והרי בכתובות (קג ע"א) הקשו כיבוד אשת אב דאורייתא, ובכל זאת כתב המאירי שאינו אלא מדרבנן. איברא שמדברי הרמב"ם (ספ"ו מהל' ממרים) והכ"מ שם, מוכח שכיבוד אשת אב מן התורה ממש, ורק כיבוד אחיו הגדול הוי מדברי סופרים. ע"ש. ומ"מ הרי בדין פריעת ראש האשה, פריך הש"ס בפשיטות דאורייתא היא, ובכל זאת מבואר בשו"ת תרומת הדשן (סימן רמב), שלדעת הרמב"ם איסור פריעת ראש אינו אלא מדרבנן, וס"ל דהא דפריך הש"ס דאורייתא היא, ר"ל רמז מדאורייתא. וכי"ב בדין יחוד וכו'. ע"ש. וכ"כ הגר"י בורלא בשו"ת וישב יוסף (חיו"ד סימן ב' די"ד ע"ב), שאיסור פריעת ראש אינו מה"ת ממש אלא רק יש לו רמז דאורייתא. ע"ש. אבל לא זכר שר מדברי הפוסקים דס"ל דהוי מה"ת ממש. וכ"כ בשו"ת באר שבע (סימן יח). וכ"כ בפשיטות בשו"ת מהר"ם שיק (חיו"ד סי' ריז) שהנודרת שלא תלך בפריעת ראש אין הנדר חל משום שאיסור תורה הוא. ע"ש.

ובספר אלה המצות (למהר"ם חגיז סימן רס"ב) כתב שגילוי שער ראש האשה שהוא ערוה הוא בכלל הלאו של ובחוקותיהם לא תלכו.

האיסור מהתורה בגילוי ראש גם במקומות שלא נהגו לכסות שער ראשן

ב. ובשבילי דוד (או"ח סימן ע"ה אות ב) כתב אין לטעות מדברי מהר"ם אלאשקר (סימן לה) שהתיר בשערות היוצאות חוץ לצמתן במקומות שנוהגין בו דאיסור גלוי ראש במנהגא תליא, וא"כ במקום שנפרץ שנשים הולכות בגלוי ראש יהא מותר, דזה אינו, דלא דרשנן טעמא דקרא, והר"מ אלאשקר מייירי רק בשורה אחת של שערות שבזה יש מקומות שנוהגים להיתר, וכ"כ באריכות בשו"ת וישב יוסף (בורלא יו"ד ס' א') בדבר אשה שבאה למקום שנפרץ ללכת בגלוי ראש דלא שייך בזה לדון אם נותנים עליה חומרי המקום שיצא משם, שאיסור

פריעת ראש אינו תלוי במנהג כלל, ואין זה עניין לדברי מהר"ם אלאשקר, ובבאר חיים מרדכי (ח"ג סימן נ"ב) יצא נגד מי שרצה להתיר פריעת שער בזמן הזה, וכן מחו נגדו כמה גדולים בירחון בית ועד לחכמים (שנת תרפ"ו חוברת ט) ע"כ, ומכאן תשובה גם למש"כ הג"ר יוסף משאש במים חיים (ח"ב ס"ס ק') ובאוצר המכתבים (ח"ג אלף תשצח) ע"ש.

ובמהרש"ם (ח"ד סימן קכ"ו) כתב שצריך לגדור פרצת גילוי השערות, ובספר גדר עולם לבעל חפץ חיים כתב על גודל החיוב שעל הבעל להוכיח לאשתו שלא תלך בפריעת ראש. וכ"כ בשו"ת אג"מ (חאה"ע סימן נז) דבאשת איש האיסור לילך בפרוע הראש דאורייתא, והביאו מרן מופת הדור ביבי"א (ח"ד אהע"ז סימן ג אות ד) וכתב ואף בעוברת על דת משה דהוי איסורא דאורייתא אין זה מטעם ובחוקותיהם לא תלכו, אלא ילפינן לה מדכתיב ופרע את ראש האשה ע"כ, וכ"כ ביבי"א (ח"ג אהע"ז סימן כג אותיות א, י, יא) ע"ש.

וכ"כ בדברים אחדים (לר"א קלאצקין אות מה) דלאו במנהגא תליא מילתא, ומש"כ רש"י כתובות (עב) שמע מינה אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש, אין מזה שום משמעות דתלוי במנהג, דמצינו במדרש רות עה"כ ותאמר רות אל תפגעי בי, שהתחילה סודרת לה הלכות נשים, אמרה אין דרכן של בנות ישראל לילך וכו', ומה שלימדה אותה הלכות גרים ושמירת מצות התורה נכלל בלשון אין דרכן של בנות ישראל, וכן מוכח מהרמב"ם (פכ"ד מאישות הי"א) ואלו הן הדברים שאם עשתה אחת מהן עברה על דת משה יוצאת בשוק ושער ראשה גלוי וכו', ואיזו הוא דת יהודית הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל וכו' הרי דרך דת יהודית הוא מנהג ע"ש.

כשאומרים לו לעבור איסור תורה באיסור לאו

ג. בגמרא בסנהדרין (עד.) א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק נמנו וגמרו בעליית בית

נתזה בלוד כל עבירות שבתורה אם אומרים לו לאדם עבד ואל תהרג יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. וכתב הב"י (י"ד סימן קנז סעיף א) שכן פסקו כל הפוסקים, והובא בטור ושו"ע (שם), וכתב בד"מ (שם אות א) שכתב הר"ן פרק לולב הגזול דף (של"ב ע"ב) (טז ריש ע"א) דאף דמצוה שיעבור ואל יהרג, מכל מקום יתן כל אשר לו קודם שיעבור, ודוקא לעבור על לא תעשה, אבל לעבור על עשה שב ואל תעשה שאני עכ"ל. וכ"כ הרשב"א (ב"ק ט: ד"ה מהא) והריב"ש (סימן שפ"ז ד"ה ואם יביא) וכ"פ ברמ"א (שם) ואם יוכל להציל עצמו בכל אשר לו, צריך ליתן הכל ולא יעבור לא תעשה. וכתב הגר"א (שם ס"ק ד) דאפילו שבות דשבת אסור בהפסד ממון, כמ"ש בפט"ז דשבת (קכ"א א') א"א כבה כו' ע"ש, ובפתחי תשובה (שם ס"ק ד) כתב בשם הפמ"ג (שם) דיש להסתפק בל"ת דרבנן אם מחויב ליתן כל ממונו או חומש ע"ש, ובתשובת חות יאיר (סי' קפ"ג) פשיטא ליה דאפילו בל"ת דרבנן צריך ליתן כל ממונו ע"ש. עוד כתב בפתחי תשובה (שם) שבסוף ספר תיבת גומא (חקירה ד') כתב דבל"ת שאין בו מעשה כמו להניח חמץ שלא יבער, וכדומה יש לומר דאין מחויב לבזבז ממונו ע"ש, וכן כתב בספרו פמ"ג על או"ח סי' תרנ"ו, וכן כתב בתשובת חות יאיר (סו"ס קל"ט) לענין לאו דלא תלין ע"ש, וכ"כ בהגהות רעק"א (שם אות ב) בשם החו"י וכתב רעק"א ואולם בתשובת הריב"ש (סימן שפ"ז ד"ה ואם יביא עוד) מבואר דכל שהוא לעבור על לאו אף שאין בו מעשה, צריך ליתן כל אשר לו ולא יעבור ע"כ.

כשאומרים לו לעבור איסור תורה באיסור עשה

ד. הרמ"א באו"ח (סימן תרנ"ו) כתב בשם הרא"ש (ב"ק פ"א ס"ז) ורבינו ירוחם (נתיב יג חלק ג קד, ד) מי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, א"צ לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו: המבזבז

אל יבזבז יותר מחומש, אפילו מצוה עוברת ע"כ, וכן כתב הש"ך (י"ד סימן קנז ס"ק ג) אבל מצות עשה אפילו מצוה עוברת אין צריך לבזבז יותר מחומש כמ"ש הרמ"א בא"ח (ס"ס תרנ"ו) וע"ש. וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק ט) דבטול עשה הוא במניעה מלקיים ואינו עושה שום מעשה נגד רצון הש"י, משא"כ בלא תעשה אם יעבור. ובפתחי תשובה (י"ד שם ס"ק ד) הסביר בשם ספר חומת ירושלים (ס"ס קצ"ו) דנראה לו חילוק שבין עשה ללא תעשה לענין חיוב בזבז ממונו הוא, דקום עשה הרבה ימנע ממנו בסבת עניותו, לכן התירו שלא יקיים פעם אחת על דרך שארז"ל (שבת קנא:): חלל שבת אחת כדי שתשמור שבתות הרבה, אבל שיעבור לא תעשה משום ממון אין סברא דמשום עוני ודאי אין הכרח לעבור על לא תעשה, ומניעת עשיות הרבה ימצאו בסבת עוני עכ"ד, עוד כתב בפת"ש (שם) בשם ספר משנת חכמים ריש הלכות יסודי התורה שבמצות עשה שעובר בקום ועשה, כמו כל לאו הבא מכלל עשה, מחויב לבזבז כל ממונו קודם שיעבור.

ה. ולפי זה מהאמור לעיל ילפינן לנדון דידן, דהואיל ולרוב הפוסקים איסור פרוע הראש הוא איסור דאורייתא דיש שלמדו שהוא נלמד מ'פרע את ראש האשה', ויש שלמדו שהוא נכלל מובחוקתיהם לא תלכו כדלעיל, נראה פשוט שאסור לאשה לשמוע לבעלה שרוצה שתשאר פרועת ראש גם לאחר שהחליטה לחזור בתשובה, ואין בעלה יכול לטעון שמפני שהתחתנו כזוג חילוני סברה וקיבלה ללכת פרועת ראש, שהיא טענת סרק ואין להשיב עליה, כעין שכתב מרן פוסק הדור ביבי"א (ח"ג אהע"ז סימן כא אות ב ואות יא ע"ש), דהלא מושבעת ועומדת לקיים מצות התורה, ולא מהני מה שבתחילת נשואה הלכה פרועת ראש, וכיו"ב כתב בשו"ת בית דוד (חאה"ע ס"ס כח) ע"ש.

אמנם אם בכל זאת דברו עם הבעל וניסו להסביר לו את חשיבות הענין ולא הועיל,

והדבר גורם להפרת שלום בית עד שרצונו לפרק את החבילה אם תלך בכיסוי ראש, יש לייעץ לה, לנהוג את שורת הדין באופן שבביתה רשאה ללכת בגילוי ראש שלא בפני זרים לרצות את בעלה בזה, וכמו כן יש לנסות להתאים כיסוי ראש שימצא חן בעיני הבעל, כובע או מטפחת, ואף שמגלה קצת משערות ראשה מן הדין מותר לה עד שיעור שתי אצבעות, וכמו שכתב מהר"ם אלשקר (סימן לה) שרשאות הנשים להוציא את השער שמחוץ לצמתן, וכמו כן אם רוצה שלא יתגלו שערות ראשה לחוץ רשאה לשים כובע על גבי פאה נכרית, וטוב שתקנה פאה רק לשערות היוצאות מהכיסוי ראש, שלא תתפתה בעצת בעלה ללכת בפאה בלא כיסוי ראש.

ויתכן שיש לצרפו לתחילת דרך לבעלי תשובה כדי שלא תתפרק החבילה, וצ"ע דהלא אין עצה ואין חכמה ואין תבונה וכו', ואמר לי אב"ד הרה"ג ציון לוז שליט"א שעצה טובה כיון שהוא איסור דאורייתא לרוב ככל הדעות, תאמר האשה לבעל שהיא תצא בכיסוי ראש בכל גונא והיא מתנגדת להתגרש, וממילא סיכוי טוב שהבעל כבר יתרגל וישתכנע לכך ויסיר התנגדותו, ואין הכי נמי אם הדבר לא עזר, ולא איתדר להו בכהי גונא, יפרדו בגט ולא תצא האשה בגילו ראש, אולם אם יש הסכמה מצד הבעל לפאה נכרית, מוטב שתסמוך על דעת המקלים בחבישת פאה, ובפרט אם הם מהפאות הישנות, שניכר לכל שפאות הן, ואין מושכות את העין.

מפתחות

סימן פ

בדין אכילת פת הבאה בכיסנין או מעשה קדירה קודם קריאת המגילה בליל יד', הביא באות א' התרומת הדשן (סימן קט) והשו"ע (בסימן תרצב סעיף ד) מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לב"ה וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל, וקשה עליו לישב בתענית כל כך, יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה. וכתב הרמ"א (שם) אבל אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה, אפי' התענית קשה עליו. ובאות ב' הביא המגן אברהם (שם ס"ק ז) שכתב משמע דמעימה שרי, ומ"מ אין להקל אלא לצורך גדול וכ"כ המשנה ברורה (ס"ק יד) בשמו דדוקא אכילה אסור אבל טעימה בעלמא שרי, ועל כן טוב יותר להקל לאיש הזה שיטעום קודם קריאת המגילה ולא להקל לקרות מפלג המנחה ולמעלה, דהפר"ח קרא תגר על קולא זו ודעתו דקודם צה"כ אינו יוצא כלל אפילו דיעבר, וכן משמע דעת הגר"א בביאורו. ואפילו טעימה אין להקל אלא לצורך גדול דהיינו חולה קצת או מי שמתענה והתענית קשה לו ושיעור טעימה היינו כביצה פת או משקין כשיעור ביצה. ובאות ג' הביא תשובת היביע אומר (חלק ט אורח חיים סימן סז) שהעיר על המג"א שכתב שרק בצורך גדול יש להתיר הטעימה והלא סתמא דמילתא אחר תענית אסתר, לכמה אנשים חשיב צורך גדול לטעום משהו קודם קריאת מגילה. ולכן נראה שלא כתב כן המג"א אלא לחומרא בעלמא. ודחה דברי הגר"ח פלאג' במועד לכל חי (פי' לא אות עז) שהחמיר בזה, ובאות ד' הביא מש"כ בשולחן ערוך (סימן רלב סעיף ג) במה שאסור קודם מנחה וז"ל: והא דאסור לאכול סעודה קטנה, היינו כשקובע לסעודה, אבל לטעום, דהיינו אכילת פירות, מותר. והוא הדין לאכול פת כביצה כדרך שאדם אוכל, בלא קבע, מותר. ע"כ. והוא מקור הדין לאסור האכילה כשהגיעה זמן קיום המצוה, ובהלכה ברורה (שם) הוכיח שלדעת מרן כמבואר בשו"ע (סימן תרל"ט ס"ב) יש להתיר אכילת פת הבאה בכיסנין קודם מנחה עד שיעור שלש ביצים, שהרי דעת השולחן ערוך בכמה דוכתי דשיעור אכילת פרס היינו שלש ביצים. ובאות ה' כתב שלפי זה הוא הדין לענין קריאת מגילה, בפרט בליל יד דמדרבנן היא, אמנם ביום יד' שחיוב קריאתה מדברי קבלה כמבואר בנו"ב (סימן מא) והובא בשע"ת (סימן תרפ"ז ס"ק א) יש להחמיר, דדברי קבלה כדברי תורה דמי, וכדין סוכה שאין לאכול יותר מכביצה של פת הבאה בכיסנין חוץ לסוכה, ה"ה שאין לאכול בשחרית קודם קריאת המגילה כשאין שומר שזכור על קריאתה יותר מכביצה של פת הבאה בכיסנין.

סימן פא

בענין גובה הצינור שיוצא מתעלת ההמשכה לתוך אוצר הזריעה ירד לעומק האוצר, באות א' הביא מספר שערי מקואות (בנין המקואות סימן ב' עמוד קעט) שמוכח שלדעת הרמב"ם והשולחן ערוך (יורה דעה סימן ס) אין זריעה בזוחלין, ובאות ב' כתב אף שהראש והר"ש אינם פוסלין, יש לאסור בזה, ביב"א (ח"ו יו"ד סי' ט"ו אות ד) הביא בשם האחרונים והובא בשערי מקואות (שם עמוד נג) שהיכא דאפשר לכתחילה ראוי להחמיר במקואות שיש בזה ענין של חשש

כרת לחוש לכל השיטות לכתחילה, ואף לדעות שאין להחמיר נגד דברי השו"ע במקום שגילה דעתו לקולא אף בהלכות נדה שיש בהם כרת, מ"מ שאני דיני מקואות מדיני נדה, דבנדה זו הוראה לכל יחיד ויחיד איך לנהוג ולא מחמירים נגד דברי מרן, משא"כ בהלכות מקואות שזו הוראה לרבים להכשיר מקוה אחד לנשים רבות בכה"ג מחמירים אף במקום שהשו"ע גילה דעתו להקל, וכ"ש כאן שלדעת מרן אין זריעה בזוחלין, ובאות ג' הביא דברי החזו"א (י"ד סי' קכג סק"א) שאם הצינור גבוה ממקום הנקב השופך לבור הטבילה, יש לחוש בזה שלא נזרעים המים במ' סאה אלא נשפכים מיד מי העיר השאובים לתוך בור הטבילה, ויש להאריך את הצינור שירד מתחת גובה הנקב השופך לבור הטבילה, אמנם אם מי העיר הבאין למקוה באו בהמשכה יש לצדד להקל, ובאות ד' הביא משמיה דהרה"ג חיים גריינמן זצ"ל שטוב שהצינור שיוצא מתעלת ההמשכה לתוך אוצר הזריעה ירד לעומק האוצר, כדי שמי העיר שנשפכים לתוכו יתערבו ויזרעו היטב עם המ' סאה שנמצאים באוצר וכן באר כך את הוראת החזו"א. ובאות ה' כתב שאם הצינור הנכנס לאוצר הזריעה לא יורד לעומק האוצר, אלא כל שהצינור נמוך מגובה נקב השופך ממנו לבור הטבילה, יש להכשיר בכך אף לכתחילה, כיון שהמים מתערבים וצריכים לעלות כדי להשפך לבור הטבילה, וכן נוהגים היום בהרבה מקואות.

סימן פב

בענין השתתפות קרובים בחתונה הביא באות א' הגמ' במועד קטן (כב:) ת"ר על כל המתים נכנס לבית השמחה לאחר ל' יום על אביו ועל אמו אחר י"ב חודש, ומדברי התוס' יבמות (מד א) בשם רבינו יוסף הלוי ועוד ראשונים דהא דאסרינן בית השמחה, היינו דוקא שמחה של רשות, והקשה הראב"ד שבאבל רבתי (פ"ט) תניא על כל המתים אסור לילך לבית המשתה עד ל' יום, על אביו ואמו עד שיגער בו חבריו, אלא אם כן היתה לשם שמים, אלמא דסעודת מצוה יש בה היתר יותר מבסעודת הרשות, ותיירץ האי לשם שמים דשרי היינו שהוא משיא יתום ויתומה או עני ועניה לשם שמים, ואם לא יכנס שם יתבטל המעשה, אבל בנישואי עשיר שהזמינו לסעודה כדי להתכבד בו אסור ליכנס לשם, והרמב"ן ז"ל כתב שאסור ליכנס שם כלל, דלעולם איכא שמחה בחופה אפילו שלא בשעת אכילה, והובא בהרא"ש (פ"ג מו"ק סי' מב) וסיים שבאשכנז נוהגים להחמיר, וכן פסק בש"ע (י"ד סי' שצ"א ס"ב), ובאות ב' הביא משו"ת משנת ר' אליעזר ח"ב (חיו"ד סי' כג) ועוד אחרונים שכתבו, דמשמע שביטול המעשה שכ' הראב"ד והנימוקי יוסף, היינו ביטול השמחה של החתן והכלה, ואינו ביטול מעשה החופה והנישואין לגמרי, אך בלא"ה י"ל דאיכא הכא ספק ספיקא להתיר, שמא הלכה כרבינו יוסף הלוי וסיעתו שבסעודת מצוה שרי בכל גוונא, ואפילו לאינשי דעלמא, ושמא עכ"פ אם יש לחוש שתבטל שמחת החתן והכלה, שיגרם להם צער בהעדרו, מותר וכדברי מהרשד"ם. ובודאי שאם ימנעו קרובי החתן והכלה להכנס לסעודה, יהיה צער לחתן ולכלה. מלבד צערם שלהם, וכמ"ש בשו"ת מהרשד"ם (חיו"ד סי' רב), שלא הוצרך הראב"ד לתת טעם להתיר במשיא יתום ויתומה, משום שיש לחוש פן יתבטל המעשה, אלא מפני שהוא איש נכרי שאינו קרוב לחתן ולכלה, משא"כ אנשי החופה הקרובים לחתן או לכלה, בודאי שמותרים להכנס לסעודה, כי ידוע שיש צער לחתן בהמנעם מלהכנס. ובצער יגדל צערם. ע"כ,

והביא מערוך השולחן שכתב ד' שיטות הפוסקים בזה, ובאות ג' הביא שעל פי זה כתב המהריק"ש בהגהותיו (סימן שצא) שהמנהג במצרים שהקרוכים לחתן או לכלה אף שהם בתוך י"ב חודש לפטירת אביהם או אמם, אחר שלשים נכנסים להשתתף בסעודות החתן והכלה בשבעת ימי המשתה. ובאות ד' הביא מספר דודאי השדה (סימן ס"ב) ועוד שכבר נהגו שהאבל אפילו בעת שאסור ליכנס לבית המשתה, מכל מקום עומד שם ומשמש לפני האורחים, ואם משמיע דברי תורה הוי כמשמש לפניהם, ורק אינו אוכל שם. וכו' ע"כ ובשו"ת יבי"א (ח"ט י"ד ס' מג) דחה דבריהם שלא משמע כן מכל האחרונים. והעיקר שרשאי האבל לאכול בסעודה עם המסובים כרגיל, ואינו צריך להיות בבחינת מטפס ועולה מטפס ויורד, ונראה שהוא הדין לסבא וסבתא של החתן או הכלה, שאירע להם אבל של אב ואם, והם בתוך י"ב חודש לפטירתם, שרשאים להכנס לבית השמחה ולסעוד שם עם המסובים, שבני בנים הרי הם כבנים. וכ"כ בספר שמירת שבת כהלכתה ח"ב (פרק סה אות סו, עמוד שמג), ובאות ה' הביא מספר מעיין אומר (ח"ד עמוד רי ס' קו) שכתב שמרן זיע"א נשאל בבנות מאומצות הנמצאות בתוך י"ב חודש לפטירת אמם יולדתם האם מותר להן להשתתף בחתונת בת דודתם שגדלה איתם והכלה תצטער מאוד אם לא תשתתפה והשיב מותר מחמת שאם לא ישתתפו יהא צער לכלה, ובאות ו' הביא מספר בית חתנים (עמוד רמב) שכתב שאם הם אבלים על שאר קרובים והחופה בתוך שלושים צ"ע גדול בזה וישאלו חכם, ועמד בזה הגאון בעל טהרת המים בשו"ר טהרה (מערכת א אות עח) וצידד להקל בזה כשיטת הראב"ד וע"פ דברי הב"ח וסיעתו שתוך ל' על שאר קרובים דינו כבתוך י"ב על אב ואם, ושכ"פ למעשה הגאון רבי שאול מולכו, ומ"מ משמע שלא התיר אלא באח ואחות העומדים במקום האב והאם ולא לכל האחים והאחיות. ע"כ. ובספר בספר ויזרע יצחק (פרק כ"ט ס' כ"ו) הוסיף, ומ"מ נראה שמותר להם להשתתף בסעודה אם הם יושבים בשלחן מיוחד בחדר צדדי או בפניה נפרדת מחוץ לאולם, וכן צידד הגר"י תופיק שליט"א. ע"כ, וסיכם שאב או אם שהם אבלים תוך יב' חודש לאב ואם מותר ואף מצוה שישתתפו בחתונת ילדיהם משום שיש בזה ביטול שמחה ברור לחתן והכלה, וכן קרובים אבלים שברור שיש במניעת השתתפותם בחתונה ביטול שמחה לחתן והכלה, ולא רק מניעת כבוד לחתן והכלה בהשתתפותם מותר להם להשתתף בחתונה, ואינם צריכים לשרת האורחים בסעודה, אולם אם תושג השמחה לחתן והכלה ע"י שישבו הקרובים האבלים בחדר צדדי, טוב יותר שישבו בחדר צדדי ויכנסו לאולם בשעת הברכות, ויברכו לחתן והכלה בברכת מזל טוב.

סימן פג

בענין אשה שחזרה בתשובה ובעלה מתנגד שתלך עם כיסוי ראש הביא באות א' שחיוב כיסוי שער ראש האשה מהתורה כמבואר בכתובות (עב). וכ"כ הראשונים והאריך בזה, ובאות ב' הביא שהאסור מהתורה בגילוי ראש גם במקומות שלא נהגו לכסות שער ראשן, וכ"כ בשבילי דוד (או"ח סימן ע"ה אות ב) ועוד, ובאות ג' הביא כשאומרים לו לעבור איסור תורה הגמרא בסנהדרין (עד). כל עבירות שבתורה אם אומרים לו לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. וכתב הר"ן בסוכה (מ). דאף דמצוה שיעבור ואל יהרג, מכל מקום יתן כל אשר לו קודם שיעבור וכ"פ

הרמ"א (יו"ד סי' קנ"ז ס"א), ובאות ד' הביא הרמ"א באו"ח (סימן תרנ"ו) כתב בשם הרא"ש (ב"ק פ"א ס"ז) ורבינו ירוחם (נתיב יג חלק ג קד, ד) מי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת, א"צ לבזבז עליה הון רב, ובאות ה' סכם דהואיל ולרוב הפוסקים איסור פרוע הראש הוא איסור דאורייתא דיש שלמדו שהוא נלמד מופרע את ראש האשה, ויש שלמדו שהוא נכלל מ'ובחוקתיהם לא תלכו' כדלעיל, נראה פשוט שאיסור לאשה לשמוע לבעלה שרוצה שתשאר פרועת ראש גם לאחר שהחליטה לחזור בתשובה, ואין בעלה יכול למעון שמפני שהתחתנו כזוג חילוני סברה וקיבלה ללכת פרועת ראש, שהיא מענת סרק ואין להשיב עליה, כעין שכתב מרן פוסק הדור ביבי"א (ח"ג אהע"ז סימן כא אות ב ואות יא ע"ש), דהלא מושבעת ועומדת לקיים מצות התורה, ולא מהני מה שבתחילת נשואה הלכה פרועת ראש, וכיו"ב כתב בשו"ת בית דוד (תאה"ע ס"ס כח) ע"ש. אמנם אם בכל זאת דברו עם הבעל וניסו להסביר לו את חשיבות הענין ולא הועיל, והדבר גורם להפרת שלום בית עד שרצונו לפרק את החבילה אם תלך בכיסוי ראש, יש לייעץ לה, לנהוג את שורת הדין באופן שבביתה רשאה ללכת בגילוי ראש שלא בפני זרים לרצות את בעלה בזה, וכמו כן יש לנסות להתאים כיסוי ראש שימצא חן בעיני הבעל, כובע או מטפחת, ואף שמגלה קצת משערות ראשה מן הדין מותר לה עד שיעור שתי אצבעות, וכמו שכתב מהר"ם אלשקר (סימן לה) שרשאות הנשים להוציא את השער שמחוץ לצמתן, וכמו כן אם רוצה שלא יתגלו שערות ראשה לחוץ רשאה לשים כובע על גבי פאה נכרית, וטוב שתקנה פאה רק לשערות היוצאות מהכיסוי ראש, שלא תתפתה בעצת בעלה ללכת בפאה בלא כיסוי ראש. ואין הכי נמי אם הדבר לא עזר, ולא איתדר להו בכחי גונא, יפרדו בגט ולא תצא האשה בגילו ראש, אולם אם יש הסכמה מצד הבעל לפאה נכרית, מוטב שתסמוך על דעת המקלים בחבישת פאה, ובפרט אם הם מהפאות הישנות, שניכר לכל שפאות הן, ואין מושכות את העין.

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשזורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בחקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש

לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

א.ש. אשדוד 7627427-052

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:

toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ר בי"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהגלי ההוד שליט"א
והתקבלו כס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל': 0506491414, 0509013000